

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

СИЛАБУС

вибіркової навчальної дисципліни

Попередження емоційного вигорання спеціального педагога
підготовки бакалавра
спеціальності 016 «Спеціальна освіта» (016.02 Олігофренопедагогіка)
освітньо-професійної програми «Корекційна психопедагогіка та логопедія»

Луцьк–2021

Силабус вибіркової навчальної дисципліни «Попередження емоційного вигорання спеціального педагога» підготовки бакалавра галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 016 «Спеціальна освіта» (016.02 Олігофренопедагогіка), за освітньою програмою «Корекційна психопедагогіка та логопедія»

Розробники: Стасюк Людмила Павлівна, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент

Силабус вибіркової навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри спеціальної та інклюзивної освіти_протокол № 1 від 30 серпня 2021 р.

Завідувач кафедри:

Кузава І.Б.

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	Галузь знань 01, Освіта/педагогіка спеціальність 016 Спеціальна освіта, (016.02 олігофренопедагогіка) Освітньо-професійна програма Корекційна психопедагогіка та логопедія бакалавр	Вибіркова 6
Кількість годин 150 кредитів 5		Рік навчання 3
		Семестр 5
		Аудиторні - 54
		Лекції - 20 Практичні - 34 Лабораторні – Індивідуальні –
ІНДЗ: є		Самостійна робота – 86 год.
		Консультації –10 год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання - українська		

II. Інформація про викладача

Стасюк Людмила Павлівна

Науковий ступінь – кандидат педагогічних наук

Вчене звання – доцент

Посада – доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Контактна інформація: +380996260162, Lust.Stasuk1991gmail.com

Дні занять (згідно електронного розкладу на сайті університету)

III. Опис дисципліни

1. Анотація курсу.

Реформа освіти висуває нові вимоги до олігофренопедагогів, які мають володіти глибокими науковими теоретичними знаннями, методичними вміннями й навичками, креативним мисленням, стійким емоційним станом. Передбачено основні напрямки профілактичної роботи зі спеціальним педагогом: робота з адаптації спеціального педагога до умов професійної діяльності в умовах даної конкретної організації; створення спеціальних програм для роботи з педагогами; створення умов, які сприяють попередженню дезадаптації при зміні місця роботи, посади, професії; проведення різних заходів зі створення сприятливого психологічного клімату в закладі; здійснення заходів щодо попередження та зняття перевантаження педагогів у закладах освіти.

Курс є професійно-орієнтованим у системі педагогічної підготовки.

2. Міждисциплінарні зв'язки: вивчення навчальної дисципліни «Попередження емоційного вигорання спеціального педагога» базується на знаннях студентів з педагогіки, психології, корекційної педагогіки та тісно пов'язано з такими дисциплінами підготовки бакалавра спеціальності 016 Спеціальна освіта, як «Вступ до спеціальності», «Вікова, педагогічна та спеціальна психологія», «Основи інклюзивної освіти», «Основи

педагогічної майстерності», «Сучасні педагогічні технології», «Професійна адаптація спеціального педагога» та ін.

3. Предметом вивчення є професійна діяльність сучасного спеціального педагога з метою профілактики емоційного вигорання.

Мета навчальної дисципліни передбачає формування у здобувачів системи знань, умінь та навичок необхідних для ефективного виконання функціональних обов'язків спеціального педагога; особистісно-професійний розвиток, що пов'язаний з профілактикою «емоційного вигорання», формування досвіду здобувачів щодо пошуку, добору та адаптації шляхів та методів для здійснення діагностики, профілактичних заходів та визначення напрямів подолання симптомів професійного та емоційного вигорання, творчого використання технологій в сучасних закладах освіти.

Силабус дисципліни передбачає такі **завдання**:

- формування моральних цінностей та відповідних фахових та особистісних якостей майбутнього дефектолога;
- ознайомлення з основами психічної саморегуляції професіонала як умови профілактики професійного вигорання.
- оволодіння теоретичними знаннями про основні підходи до вивчення емоційного вигорання в діяльності фахівців спеціальної освіти, причини виникнення, основні симптоми та форми прояву, його вплив на поведінку, професійну діяльність й психічне здоров'я педагогів;
- формування умінь для виявлення основних проявів синдрому «емоційного вигорання» у фахівців спеціальної освіти.

4. Результати навчання (компетентності).

Відповідно до освітньо-професійної програми «Корекційна психопедагогіка та логопедія» у ході вивчення навчальної дисципліни «Етика та толерантність спеціального педагога» у студентів необхідно сформувати **загальні і фахові (спеціальні) компетентності**, а саме:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми спеціальної та інклюзивної освіти у процесі корекційно-педагогічної, діагностико-консультативної, дослідницької та культурно-просвітницької діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій і методів дефектології і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

ЗК-4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-8. Здатність працювати в команді.

ЗК-9. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК-10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК-12. Здатність ефективно вирішувати завдання щодо збереження і зміцнення здоров'я (фізичного, психічного, соціального та духовного) як власного, так і оточуючих.

СК-1. Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності, розвитку, навчання, виховання і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами.

СК-2. Здатність до аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду становлення і розвитку спеціальної та інклюзивної освіти.

СК-3. Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.

СК-13. Здатність будувати гармонійні відносини з особами з психофізичними порушеннями, їхніми сім'ями та учасниками спільнот без упередженого ставлення до їх індивідуальних потреб.

СК-17. Здатність самостійно освоювати нові науково-педагогічні, корекційні, ергономічні та оздоровчі теорії та технології; забезпечувати фізичний розвиток, корекцію,

реабілітацію і зміцнення здоров'я осіб з особливими освітніми потребами на засадах педагогічної інноватики.

Результати навчання за дисципліною

РН1. Знати сучасні теоретичні основи спеціальної освіти відповідно до спеціалізації, застосовувати методи теоретичного та експериментального дослідження у професійній діяльності, релевантні статистичні методи обробки отриманої інформації, узагальнювати результати дослідження.

РН2. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти.

РН5. Розуміти принципи, методи, форми та сутність організації освітньо-корекційного процесу в різних типах закладів.

РН11. Застосовувати у професійній діяльності знання про методики, технології, форми і засоби реабілітації та корекційно-розвивального навчання дітей з особливими освітніми потребами.

РН13. Володіти методиками сприяння соціальній адаптації осіб з особливими освітніми потребами, їхньої підготовки до суспільної та виробничої діяльності.

РН 18. Знати природу психічних явищ, ідентифікувати психологічні проблеми, розуміючи закономірності розвитку і функціонування психічних явищ в контексті вирішення професійних завдань у корекційній роботі з дітьми з інтелектуальними та мовленнєвими порушеннями.

РН 22. Володіння базовими уявленнями про основи філософії освіти, психології, педагогіки, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації осіб з особливими освітніми потребами; здатність брати участь у професійних дискусіях та інтерактивних обговореннях, логічно аргументуючи власну точку зору.

5. Структура навчальної дисципліни.

Навчальна програма курсу розрахована на 150 годин. Із них: аудиторних – 54 години, самостійної роботи – 86 годин, консультацій – 10 годин.

Видом контролю є *залік*. На вивчення дисципліни за вимогами кредитно-модульної системи відводиться 5 кредитів ECTS.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	*Форма контролю - контроль на роботах Бали
Змістовий модуль 1. Емоційне вигорання: поняття, симптоми та детермінанти виникнення.						
Тема 1. Основні поняття та дослідження феномену професійного та емоційного вигорання.	11	2	2	7		2
Тема 2. Ознаки та чинники виникнення синдрому емоційного вигорання.	11	2	2	7		2
Тема 3. Специфіка дезадаптації у фахівців спеціальної освіти	12	2	2	7	1	2

Тема 4. Психолого-педагогічний супровід професійної діяльності спеціальних педагогів	12	2	2	7	1	2
Тема 5. Поняття про професійний стрес. Стрес, стресори, стрес-синдром.	14	2	4	7	1	2/2
Разом за модулем 1	60	10	12	35	3	12
Змістовий модуль 2. <i>Методика подолання емоційного вигорання</i>						
Тема 6. Організація та діагностичний інструментарій дослідження емоційного вигорання педагогів спеціальної освіти.	14	2	4	7	1	2/2
Тема 7. Система заходів профілактики емоційного вигорання спеціальних педагогів	10		2	7	1	2
Тема 8. Організація професійної діяльності як засобу профілактики емоційного вигорання	10		2	7	1	2
Тема 9. Методи опосередкованого впливу на психічні стани.	12	2	2	7	1	2
Тема 10. Система заходів корекції попередження емоційного вигорання педагогів.	14	2	4	7	1	2/2
Тема 11. Особливості соціально-психологічного тренінгу в подоланні емоційного вигорання.	15	2	4	8	1	2/2
Тема 12. Роль аутодіагностики та саморозвитку педагога в подоланні емоційного вигорання.	15	2	4	8	1	2/2
Разом за модулем 2	90	10	22	51	7	22
Види підсумкових робіт (за потреби, на розсуд викладача, кафедри)						Бал
Модульна контрольна робота						60
ІНДЗ						6
Всього годин / Балів	150	20	34	86	10	100

*Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач / кейсів, ІНДЗ / ІРС – індивідуальне завдання / індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР / КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

6. Завдання для самостійного опрацювання.

1. Окресліть прийнятні та неприйнятні сторони педагогічної професії для вас.
2. Проаналізуйте основні вимоги до професійної діяльності сучасного педагога у нормативно-правових актах («Закон про освіту», «Національна доктрина розвитку освіти», «Державна цільова комплексна програма «Вчитель» тощо).
3. Підготувати реферат: «Історія досліджень з проблеми емоційного вигорання».
4. Доведіть необхідність свободи вибору дій педагога при виконанні різноманітних професійних завдань.
5. Складіть схему «Причини та чинники професійного вигорання».
6. Розробити рекомендації педагогам щодо збереження психічного здоров’я.
7. Скласти алгоритм психолого-педагогічного супроводу професійної діяльності спеціального педагога.
8. Опрацюйте навчально-методичну літературу на тему: «Запобігання емоційному вигоранню вчителя».
9. Занотуйте у зошитах шляхи уникнення та подолання стресових ситуацій в роботі.
10. Розробіть рекомендації для спеціального педагога під рубрикою: «Вчитися володіти собою».
11. Підберіть з психолого-педагогічної літератури 2-3 тести на виявлення сформованості професійно-особистісних якостей. Протестуйте себе.
12. Підготуйтеся до дискусії на тему: «Сучасний педагог-дефектолог: проблеми та суперечності»..
13. Ознайомитись із методами психодіагностики особистості спеціального педагога.
14. Підготувати цикл тренінгових занять для профілактики емоційного вигорання

Види (форми) індивідуальних науково-дослідних завдань (ІНДЗ)

Індивідуальне науково-дослідне завдання є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студентів, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

IV. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності: Списування під час контрольних робіт заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань під час заняття.

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов’язковим компонентом оцінювання. За об’єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Система поточного й підсумкового контролю знань

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Етика та толерантність спеціального педагога» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів здійснюється з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на практичних заняттях, виконання самостійної роботи, модульну контрольну роботу. Творчі завдання самостійної роботи, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на практичних заняттях.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом на практичних заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється з використанням роздрукованих завдань, тестів або в режимі комп'ютерної діагностики.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених ОПІ, за якою він навчається. Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, курсовій роботі (проєкту), контрольній роботі тощо, які передбачені програмою (силабусом) навчальної дисципліни (ПОЛОЖЕННЯ про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у ВНУ імені Лесі Українки <https://vnu.edu.ua/uk/normativno-pravova-baza>).

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 - 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 - 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

Критерії оцінювання

90-100 балів ("відмінно") ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.

82-89 балів ("дуже добре") ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. У відповіді студента наявні неточності або незначні помилки.

75-81 балів ("добре") ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. У відповіді студента наявні помилки.

67-74 балів ("задовільно") ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, що визначається як задовільний й на основі якого може відбуватися подальше навчання і майбутня фахова діяльність, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх за допомогою викладача.

66-60 балів ("достатньо") ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі значні помилки у виконанні практичних завдань, студент здатен усунути їх за допомогою викладача з утрудненням.

59-1 балів ("незадовільно") виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка "незадовільно" ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

VII. Питання до заліку

1. Історія досліджень професійного та емоційного вигорання.
2. Поняття професійного та емоційного вигорання.
3. Основні форми прояву емоційного стресу.
4. Характеристика симптомів та етапів емоційного вигорання.
5. Психічне здоров'я. Характеристики, що визначають психічно здорову особистість.
6. Вплив емоційної компетентності на формування загальної стресостійкості організму.
7. Детермінанти професійного вигорання: соціально-економічні, соціально-психологічні, індивідуально-психологічні, соціально-демографічні, професійні.
8. Емоційна виснаженість як критерій емоційного вигорання.
9. Рівні професійних деформацій особистості: загально-професійні, спеціально-професійні, професійно-типологічні.
10. Поняття про професійний стрес. Стрес, стресори, стрес-синдром.
11. Поняття супроводу професійної діяльності у сучасній науці.
12. Діагностичні симптоми: психофізичні, соціально-психологічні, поведінкові.
13. Запобіжний напрямок профілактики емоційного стресу.
14. Методи опосередкованого впливу на психічні стани.
15. Соціально-демографічні та гендерні аспекти синдрому «професійного вигорання».
16. Регулятивно-корекційний напрямок профілактики емоційного стресу.

17. Діагностика психічних станів за допомогою проєктивних тестів.
18. Експертиза професійної діяльності спеціального педагога: задачі і значення.
19. Поняття про професійну кар'єру, її основні етапи та види.
20. Індивідуальна технологія профілактики й подолання синдрому «емоційного вигорання».
21. Дослідження вегетативних проявів психічних станів.
22. Групова технологія профілактики й подолання синдрому «емоційного вигорання».
23. Самооцінка емоційних станів.
24. Вплив гендерних чинників на розвиток синдрому «емоційного вигорання»
25. Психологічне консультування в умовах розвитку професійно обумовлених деструкцій.
26. Шкала депресії Е.Бека.
27. Вплив гендерних чинників на професійну кар'єру в освітніх організаціях.
28. Соціально-психологічна профілактика професійно обумовлених деструкцій.
29. Методика диференційної діагностики депресивних станів В.Жмурова.
30. Психологічні чинники, що впливають на розвиток професійної кар'єри.
31. Гендерні характеристики працівників та їх взаємозв'язок із професійним стресом та синдромом «професійного вигорання».
32. Методика диференційної діагностики депресивних станів В. Зунга
33. Психологічні особливості синдрому «професійного вигорання».
34. Методи гармонізації психофізичного стану людини.

VIII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна:

1. Гриньова М.В. Саморегуляція. Навчально-методичний посібник. Полтава : АСМІ. 2008. 268 с.
2. Журавель Т. В. Запобігання професійному вигоранню фахівців соціальної сфери : тренінгове заняття. *Соціальний педагог*. Спецвипуск. 2014. №10 (94). С. 35–46.
3. Жогно Ю. П. Психологічні особливості емоційного вигорання педагогів : дис.канд. психол. наук : 19.00.07. Одеса, 2009. 249 с.
4. Зайчикова Т.В. Діагностика та профілактика синдрому професійного вигорання у вчителів: Методичні рекомендації. Київ – Рівне, 2003. 24 с.
5. Зазимко О.В., Кліх Л.В., Тракай В.Г. Організація освітнього процесу у вищих навчальних закладах України: монографія. Київ: РВВ НУБіП України, 2016. 476 с.
6. Колтунович Т. А. Як не згоріти в полум'ї професії : теорія, діагностика, корекція: навчально-методичний посібник. Чернівці: Видавничий дім «РОДОВІД», 2016. 164 с.
7. Креч Т.В., Дитюк С.О. Педагогіка вищої школи: навч. пос. Харків, 2017. 141 с.
8. Методичні рекомендації для спеціалістів соціальних служб «Профілактика подолання професійного та емоційного вигорання». Київ, 2004. – С.7- 45. Пащенко М.І. Технологія використання активних методів навчання: навч. посібник. Київ: Наук, світ, 2003. 99 с.
9. Профілактика професійного вигорання працівників соціальної сфери: методичні рекомендації/ за заг. ред. М.Л. Авраменка. Львів, 2008. 53 с.
10. Синдром «професійного вигорання» та професійна кар'єра працівників освітніх організацій: гендерні аспекти: Навч. посіб. К.: Міленіум, 2004. 264 с.

Додаткова :

1. Грицук О.В. Психологічні аспекти динаміки емоційного вигорання у вчителів / О.В. Грицук. *Психологія у суспільстві, що трансформується*. Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2010. С. 105-110.
2. Барановська Л.В. Педагогіка та психологія вищої школи. Київ: НАУ, 2016. 238с.
3. Гера Т.І. Тренінгова методика проведення лабораторних, семінарських і практичних робіт із загальної психології як засіб психологічного супроводу майбутніх педагогів: монографія. Дрогобич, 2015. 243 с.
4. Дослідницька робота студентів / За ред. І.М.Дичківської, О.А. Козлюк. Рівне, 2018.
5. Луценко І.О. Методика викладання фахової методичної дисципліни як система підготовки майбутніх вихователів до реалізації особистісно орієнтованого підходу. *Збірник наукових праць БДПУ (Педагогічні науки)*. №2. Бердянськ: БДПУ, 2005.
6. Міщенко М. С. Профілактика та корекція емоційного вигорання у практичних психологів. Вісник ХНУ. Серія Психологія. № 1150. Харків, 2015. С. 30–34.
7. Перегончук Н. В Проблема емоційної стійкості в професійній діяльності педагога / Н. В. Перегончук. *Проблеми загальної та педагогічної психології : зб. наук. праць Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України* ; за ред. С. Д. Максименка. К., 2010. С. 322–331.
8. Помиткіна Л. Проблема емоційного вигорання студентів. *Соціальна психологія*. 2008. №6. С. 97

До Силабусу також готуються матеріали навчально-методичного комплексу:

- навчальний контент (конспекти, розширені плани лекцій або презентації);
- плани практичних занять;
- питання, тести, задачі, завдання або кейси для поточного та підсумкового контролю;
- завдання (питання, тести) для модульних контрольних робіт (МКР) / Завдання (інструменти) для оцінки результатів навчання з навчальної дисципліни.